

Parc Arqueològic Cella Vinària - Jaciment Vitivinícola Romà de Vallmora (Teià, el Maresme): Un programa de recerca aplicada a la museïtzació

ANTONI MARTÍN I OLIVERAS

Arqueòleg, museòleg i gestor cultural. Director tècnic i científic Projecte CELLA VINÀRIA

1

1. Vista de les rèpliques de les dues premses romanes de biga reconstruïdes *in situ* a la sala de premsat superior. Fotografia: Daniel M. Sierra 2009.

«La nova museografia aplica el mètode científic per imaginar, dissenyar i produir instal·lacions, és multidisciplinària i estimula els tècnics i els científics perquè apliquin els seus coneixements».

Rafael Emilio Yunén

Parafrasejant a Alejandro Garay i Jorge Wagensberg

S'ha d'assenyalar que aquest article està basat en la conferència impartida durant el V Congreso Internacional de Musealización de Yacimientos Arqueológicos, celebrat a Cartagena (Múrcia) entre el 25 i el 27 de novembre del 2008, les actes del qual són a punt de publicar-se; l'hem actualitzat, a més, amb les darreres novetats pel que fa al desenvolupament museològic i museogràfic del projecte fins al dia d'avui.

Així mateix, s'inspira en el Projecte de museïtzació i adequació per a la visita pública del jaciment vitivinícola romà de Vallmora (Teià, el Maresme), volums I, II i III, que fou redactat durant l'any 2007, basant-nos en les directrius del pla director i en el discurs expositiu del projecte museològic prèviament creats.

Aquestes normes engloben tots els àmbits de la gestió, la recerca, la museïtzació, l'actuació urbanística i arquitectònica, la imatge i la comunicació, etc. i defineixen una gran quantitat dels recursos patrimonials,

museològics, museogràfics, expositius, de gestió i de serveis amb els quals es preveia dotar l'equipament (Martín i Oliveras, 2003; Martín i Oliveras, 2004; Martín i Oliveras, 2006; Martín i Oliveras i Nieves, Sierra, 2007).

No obstant això, val a dir que aquests projectes no han estat totalment executats tal com estaven previstos a l'inici, i que, en alguns casos, s'han modificat per decisions polítiques i tècniques imposades, alienes a la seva direcció tècnica i científica. Aquests fets han provocat un desequilibri en el desenvolupament dels diferents programes del pla director, cosa que ha suposat que l'equipament, a dia d'avui, presenti certes carències de concepte, estructurals i de discurs. Mancances que, d'altra banda, creiem que es poden contrarestar i desitgem que es puguin corregir en un futur més o menys immediat.

L'objectiu principal del discurs expositiu, doncs, era explicar al públic visitant la importància de l'origen, el desenvolupament i l'expansió de la producció vitivinícola a l'antiga regió *Laeetana* i el comerç del vi tarracòense a l'època romana i un model d'explotació intensiva entre els segles I aC i v dC. També, i a partir de la recerca, la posada en valor, la museïtzació i la dinamització d'aquest bé patrimonial, per tal de donar a l'equipament una projecció cultural, turística i de promoció econòmica relacionada amb aquesta activitat a la comarca.

EL PROJECTE GENERAL: ANTECEDENTS I FASES

El projecte CELLA VINARIA neix l'agost de 2003, quan s'iniciaren els primers treballs de reexcavació del jaciment del veral de Vallmora, també conegut amb el nom de vinya del senyor Mas, el qual havia estat declarat bé cultural d'interès local (BCIL) per l'Ajuntament de Teià l'octubre de 2001, després de comprovar-ne l'entitat i la importància històrica, a partir dels resultats de les primeres excavacions d'urgència del 1999, com a conseqüència del desenvolupament d'un projecte urbanístic a la zona.

Des d'agost del 2003 i durant tot el 2004, es va treballar en la prospecció, delimitació, excavació en extensió, registre i documentació arqueològica de les diferents estructures que el conformen, passant dels 700 m² inicials als 3.000 m² d'extensió que presenta en l'actualitat.

Des d'inicis del 2005 fins a finals del 2006, es varen efectuar intervencions de conservació-restauració que consistiren en la consolidació i la restauració parcial de les estructures arqueològiques documentades, mitjançant la reintegració en pedra, fins a la màxima cota conservada, dels sòcols dels murs que configuren les dependències de l'establiment vitivinícola: sales de premsat (*torculars*), dipòsits (*laci*), àrees d'emmagatzematge (*cellae vinariae*) amb tines semisoterrades (*dolia defossa*), etc.; i

també mitjançant la recuperació dels paviments i els nivells de circulació antics a partir de les cotes de circulació existents i de les hipotètiques, les quals es pogueren establir mitjançant la projecció en alçat dels *dolia defossa* originals conservats i també de les empremtes dels seus fons retallades en el terreny natural. La concreció d'aquests nivells hipotètics de circulació d'època romana s'aconseguien per mitjà de la construcció amb formigó armat de murs de contenció per formalitzar les diferents plataformes en forma de terrassa que configuren el jaciment.¹

En l'any 2007, s'acabaren de construir els murs de contenció, es recuperaren els nivells de circulació de les quatre terrasses documentades, es realitzaren els pilotatges, s'encepà la fonamentació de la superestructura de coberta i es protegiren les restes arqueològiques. Aquesta protecció es va formalitzar, prèvia construcció de peces en el taller i el muntatge posterior en el jaciment, amb dos mòduls rectangulars d'estructura de ferro folrada amb xapa d'acer «cortén», els quals presenten un ampli finestral central a mode de claraboia, amb tancament superior mitjançant bigues transversals i planxes de policarbonat laminat transparent, engalzades entre si per un encadellat i unides a l'estructura principal amb una xapa perimètrica d'acer galvanitzat, que garanteixen la il·luminació natural de tot el conjunt.

Durant l'any 2008, es varen finalitzar la totalitat de les obres anteriors i s'inicià l'obra civil corresponent a la infraestructura del recorregut per a la visita: rampes i passeres amb base de llosa de formigó adaptades a la circulació de persones amb mobilitat reduïda, plataformes dels catorze punts d'observació-informació previstos en l'itinerari i tancament perimètric de l'àrea que engloba el jaciment i la Vinya Romana Experimental.²

En el primer semestre del 2009, es va acabar d'instal·lar la infraestructura d'obra civil corresponent a la pavimentació amb fusta tractada dels trams de connexió i de les plataformes del recorregut, la instal·lació de la rampa metàl·lica projectada entre les terrasses 2 i 3, la instal·lació de baranes de protecció a les zones exposades a desnivell i la instal·lació dels suports i dels panells informatius.³

Paral·lelament, es varen executar també, durant el mateix període, les fases següents d'intervenció arqueològica i de conservació-restauració corresponents a la construcció de les rèpliques de les dues grans premses romanes de biga, amb sistemes de maniobra a torn (*sucula*) i de cargol (*cochlea*) i amb contrapès de pedra, respectivament, amb la construcció prèvia de les peces en el taller i el muntatge i l'acabat posteriors en el mateix jaciment. Per motius pressupostaris, no es va poder executar la reproducció de la secció constructiva de coberta romana, prevista inicialment en el projecte original i que, tal vegada, suposava també la reinte-

¹ Un dels objectius interpretatius del projecte de museïtzació del jaciment ha estat la recuperació dels nivells de circulació antics per tal de poder visualitzar la topografia original del centre de producció vitivinícola en època romana, la qual es presentava en forma de terrasses, tot aprofitant la força de gravetat, a partir del desnivell natural del terreny, per al tràfec del raïm, el transvasament del most, l'envasatge i el transport del vi.

² En el projecte museològic CELLA VINARIA 2006 s'establien tres àmbits d'intervenció dins del parc arqueològic: una zona o àmbit sud d'intervenció corresponent a l'àrea de descans de l'autopista C-32 (Palafolls-Barcelona), que preveia la construcció d'una passera de connexió d'aquesta amb el parc arqueològic; una pastilla o àmbit central d'intervenció, d'uns 16.000 m² de superfície, qualificada com a zona d'equipaments, on s'ubica el Centre d'Acollida Turística-CAT, una àrea pròpia d'estacionament per a vehicles i una vinya testimonial, i una àrea anomenada àmbit nord d'intervenció, d'uns 9.000 m² de superfície, presentada com a verd públic i equipaments, ocupada pel jaciment de Vallmora museïtzat i la Vinya Romana Experimental.

³ Val a dir que els panells informatius instal·lats actualment en el recorregut del jaciment museïtzat no es corresponen ni en la ubicació ni en el disseny amb els originalment projectats, car, per decisió política i tècnica imposada, la proposta inicial desenvolupada fou desestimada, encarregant-se'n un nou disseny i la producció d'una nova senyalètica informativa.

gració de tota una sèrie d'estructures de riostrament i fixació d'ambdues premses (*trabs*, torre, etc.).⁴ Així mateix, tampoc es va poder realitzar la reintegració d'altres estructures arqueològiques i productives del seu entorn: la *cella vinaria* oriental, la *cella vinaria* central a cel obert, les sitges, les tombes tardoantigues...⁵

Finalment, també es dugueren a terme tots els treballs d'enjardinament i adequació de l'entorn del jaciment i la plantació de la Vinya Romana Experimental amb 492,04 m² de vinya bord, amb sistema de conducció en pèrgola de fusta, típicament itàlic, i 4.488,19 m² de peus de vinya bord, amb sistema de plantació tradicional de vinya baixa en *alveus*, sense suports i podada en vas, que, segons les fonts escrites, era el sistema típic de conducció de vinya de la *regio Laetana*. La selecció definitiva de les varietats de raïm a empeltar és prevista de fer-se a partir d'un estudi històric i ampelogràfic específic que s'està desenvolupant a tal efecte.⁶

Tots aquests treballs es van desenvolupar paral·lelament a la construcció del primer Centre d'Acollida Turística de Catalunya-CAT, un edifici modular de dues plantes d'uns 400 m² cada una, situat a la zona d'equipaments adjacent al jaciment.⁹ A la superior, s'hi ubica el Centre d'Acollida Turística (CAT) pròpiament dit, que inclou un espai de recepció on hi ha una oficina d'informació sobre l'oferta turística i cultural del territori, una botiga per a la venda de productes turístics, culturals i gastronòmics relacionats amb la temàtica de l'equipament i del territori, un espai de degustació gastronòmica a mode de cafeteria-restaurant, serveis i un espai temàtic i expositiu amb el títol «Empremtes de romanització a Catalunya», en què, mitjançant caixes de llum, plafons-vitrines i una producció audiovisual projectada de manera simultània en dues pantalles, se'ns expliquen diferents aspectes d'aquest procés; el discurs finalitza amb el vi com a element de romanització i com a motor de transformació social i econòmica del territori fins a l'actualitat.

EL PROGRAMA DE RECERCA COM A PRINCIPAL RECURS PER A LA MUSEITZACIÓ

Avui en dia, qualsevol projecte de dinamització i posada en valor del patrimoni arqueològic que vulgui ser considerat en els àmbits científics ha de desenvolupar un programa de recerca paral·lel que, a partir del desenvolupament de diferents projectes específics que cobreixin tots els aspectes del coneixement, nodreixi de continguts el discurs expositiu.

En el projecte museològic ja s'indicava que aquest programa era un dels més importants del pla director, ja que constituïa la principal font d'informació que hauria d'aportar els conceptes per poder desenvolupar la presentació del jaciment. Mercès a això, s'ha pogut aprofundir en el coneixement científic en dos àmbits de concreció. D'una banda, a escala macroespacial, mitjançant la situació en el context històric, sociocultural, temporal i arqueològic del territori que l'envolta i, de l'altra, a escala microespacial, amb l'estudi del mateix jaciment, de les diferents estructures arqueològiques documentades i dels materials recuperats.

⁴ L'estudi estructural i funcional de les rèpliques d'aquestes dues premses romanes de biga i de la secció constructiva de la coberta romana va suposar un treball específic molt laboriós de quasi dos anys de recerca (Martín i Oliveras; Bayés, 2009), amb la participació de científics, tècnics i professionals de diferents camps i disciplines.

⁵ En aquest sentit, darrerament s'ha concedit al projecte CELLA VINARIA un nou ajut dels fons europeus FEDER 2007-2013, per valor de 182.922,78 d'euros amb els què es podrien desenvolupar aquestes obres pendents d'execució.

⁶ L'ampelografia (del grec "*ampelos*"-vinya i "*grafos*"- classificació) és la branca de la viticultura que s'ocupa de classificar i descriure botànicament les diferents espècies de vinya, així com, les varietats antigues de *vitis vinifera* i els híbrids procedents de llur encreuament, sobretot en època moderna i contemporània. Aquestes dades, avui, per avui, es poden contrastar amb analítiques d'ADN per tal de determinar el seu genotipus original.

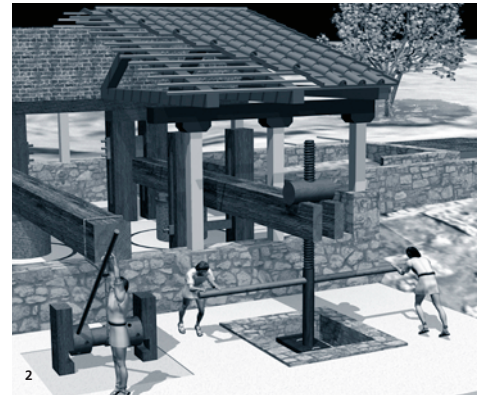
L'estudi en el gabinet i el laboratori de les dades obtingudes durant la fase d'excavació (1999, 2003-2004) ha permès un millor coneixement d'aquestes estructures i materials i el desenvolupament d'una sèrie d'hipòtesis interpretatives plantejades a partir de les evidències arqueològiques que ens forneix el jaciment, les dades que ens subministren les fonts escrites, la recerca de paral·lels arqueològics en d'altres jaciments i de paral·lels etnogràfics en d'altres indrets, amb els seus estudis corresponents, tot aplicant-hi un criteri de màxima proximitat geogràfica. El resultat d'aquesta recerca (2005-2009) s'ha anat plasmant en una sèrie de documents i articles tècnics i científics i ha donat com a resultat un estudi interpretatiu exhaustiu tècnic i funcional de les diferents estructures constructives i productives que el configuren, les quals s'han representat gràficament en restitucions volumètriques tridimensionals mitjançant ordinador, per després, si s'escau, poder-les reproduir *in situ* i a mida natural, en un exercici d'arqueologia experimental amb el màxim rigor i que, així mateix, ens serveixi com a recurs museològic i museogràfic de presentació.

EL JACIMENT VITIVINÍCOLA ROMÀ DE VALLMORA

Està ubicat en el terme municipal de Teià (el Maresme, Barcelona), en un turó a 93 metres d'alçada sobre el nivell del mar, molt pròxim a una àrea de descans de l'autopista C-32 (Palafolls-Barcelona). La seva situació topogràfica UTM és 31TDF426593 (x= 442621, y= 4593523) i de coordenades Greenwich: 2° 18' 45" / 41° 29' 28". Es troba localitzat en territori de l'antiga regió Laietana, el nom de la qual prové del gentilici *λαλαιαῖσις-laeetani*, amb el qual es designava al poble iber que habitava aquest territori (Untermann, 1993, p. 24). El conjunt es defineix per tota una sèrie d'àmbits: estructures productives i d'emmagatzematge que, de manera esglaiada, s'adapten a la topografia en forma de terrassa del terreny i un gran espai central a cel obert amb grans tines ceràmiques de fermentació, *dolia defossa*, entorn del qual s'estructuren les diferents dependències.

L'àrea que presenta un millor estat de conservació és l'ala nord, situada a les terrasses superiors. S'han localitzat un total de tres sales de premsat o *torculars*, on hi ha dues premses de biga a cada una, que fan un total de sis premses documentades, encara que el funcionament efectiu d'aquestes sembla reduir-se a la coexistència de dos àmbits de premsatge i, per tant, de quatre premses de biga amb els seus corresponents dipòsits; és a dir, s'han documentat en tot el jaciment un total de vuit estructures d'aquests tipus (cinc dipòsits i tres àmbits).⁷ També tenim diverses àrees d'emmagatzematge o *cellae vinariae*, algunes amb clares evidències de tenir coberta i d'altres que a penes conserven retallades en el terreny les empremtes alineades dels fons dels *dolia defossa* abans esmentats, a més d'altres dependències annexes de treball i d'habitació de la mà d'obra.

Des del punt de vista cronològic, totes aquestes estructures formen part d'un mateix conjunt, amb una forquilla temporal que abraçaria des del

2. Restitució tridimensional de les dues grans premses romanes de biga en funcionament i de la secció constructiva de la coberta romana. Il·lustració: Ferran Bayés i Colomer 2008.

⁷ Això no vol dir que no poguessin haver-hi d'altres àmbits de premsat en altres àrees del conjunt que no s'han conservat i que fossin arrasats per processos postdeposicionals d'origen natural o antròpic en èpoques i períodes cronològics posteriors.

s. I aC fins a inicis del s. V dC, amb un període de ple funcionament que va des de la primera meitat del s. I dC fins a finals del s. III dC. Les estructures conservades, encara que pertanyents a diferents períodes, ens ofereixen una lectura interpretativa i una seqüència estratigràfica prou clara. Igualment la interpretació tècnica i funcional de la majoria de les construccions productives ha estat satisfactòria i l'estudi ens ha permès i ens permetrà, en un futur, entendre millor els diferents processos i procediments vitivinícoles d'època romana, els quals han esdevingut el nostre principal objecte d'estudi (Rodà; Martín i Oliveras; Velasco; Arcos 2005; Martín i Oliveras; Rodà; Velasco, 2007; Martín i Oliveras 2008, 2009; 2010 a i b; Martín i Oliveras; Bayés 2009; Martín i Oliveras, Nieves; Sierra 2010). Respecte de la cultura material, es constata un conjunt considerable de materials arqueològics amb objectes i estris molt variats (ceràmiques, monedes, metalls, os, vidre, etc.) d'una àmplia cronologia. Alguns presenten un bon estat de conservació, i seran objecte en el futur d'estudis específics detallats.

Una particularitat que caracteritza el jaciment de Vallmora és que coneixem el nom del responsable de la producció i del propietari del predi a finals del s. I dC i a inicis del s. II dC. Aquesta dada s'ha pogut obtenir a partir de la localització, durant les excavacions, d'un segell de plom amb inscripció (*signaculum*), que, probablement, servia per marcar les etiquetes dels envasos (*pittacia*) que indicaven la procedència del vi. Gràcies a aquesta inscripció, «EPICTETUSLP CLEMENTIS», sabem que el *dominus* del predi era Lucius Pedanius Clemens i el colonus responsable de la producció era Epictetus, que en aquells moments era esclau. A aquest darrer, el trobem alguns anys més tard, ja com a llibert, exercint de *sevir augustal*, un càrrec públic municipal, a la colònia de Barcino (Barcelona), segons es desprèn d'una inscripció, dedicada per la seva esposa Acilia Arethusa, esculpida en un pedestal trobat a prop del *forum* d'aquesta ciutat romana. Sembla que aquesta branca de la *gens Pedania* de Barcino produïa vi en gran quantitat al celler de Vallmora.⁸

Resumint, s'han de destacar dos aspectes molt significatius del jaciment, que en condicionen el discurs expositiu: la llarga pervivència en el temps, que abasta des d'abans de la construcció de la factoria vitivinícola romana, segles II-I aC, fins a l'abandó i l'amortització en època tardoantiga, segles VI-VII dC, i la superposició notable d'estructures pertanyents a diferents fases d'ocupació i moments constructius, a més de la presència de nombroses reformes.

En efecte, si bé el jaciment de Vallmora presenta un arrasament molt pronunciat, més intens com més al sud, amb una conservació bastant deficient en alguns sectors, l'excavació ens ha permès descobrir una gran instal·lació vitivinícola romana que sembla que va produir vi, amb més o menys intensitat, durant quasi cinc-cents anys.

⁸ Quan parlem del concepte *gens*, ens referim a famílies extenses que inclouen, a més dels familiars i els parents directes i indirectes, tots els esclaus i lliberts d'aquests i que podien arribar a formar grups humans molt nombrosos. Per a més informació sobre la *gens Pedania de Barcino* vegeu Rodà, 1975; Favre; Mayer; Rodà, 1997; Rodà; Martín i Oliveras; Velasco; Arcos, 2005, i Martín i Oliveras; Rodà; Velasco, 2007.

CELLA VINARIA

“Descobreix el celler romà...”

3

EL DISCURS EXPOSITIU

Un projecte de posada en valor del patrimoni arqueològic suposa necessàriament el desenvolupament d'un model d'equipament adaptat a les necessitats del discurs expositiu que es vol transmetre. El del nostre parc arqueològic se centra en sis eixos temàtics ja desenvolupats en el projecte museològic que seria convenient de recordar (Martín i Oliveras, 2006: p. 65-71):

- La cultura del vi a l'antiguitat: els valors i el simbolisme del vi en l'imaginari romà.
- El procés de romanització del territori i el context sociocultural del seu desenvolupament.
- Els processos, les tècniques i la tecnologia vitivinícola a l'antiguitat. Sistemes de producció vitivinícola intensiva en època romana: el cultiu, la verema, el premsat, els processos de vinificació, etc.

3. Proposta d'imatge i comunicació del projecte museogràfic original, aplicada al plànol-guia de visita, on podem observar el recorregut i l'itinerari de la visita amb els diferents punts d'observació-informació numerats i la Vinya Romana Experimental situada a redós del jaciment de Vallmora museïtzat. Il·lustració: Leticia Sierra Diaz 2007.

4. La Vinya Romana Experimental en fase de creixement. Fotografia: Leticia Sierra Díaz 2009.

5. Vista dels *dolia* originals conservats in situ i dels diferents àmbits restaurats. Fotografia: Joaquim Folch Soler 2009.

- L'expansió comercial del vi laietà i tarraconense entre els segles I aC i III dC.
- Les tècniques constructives romanes: Vallmora, un model d'explotació vitivinícola intensiva a la Laietània romana.
- L'arqueologia, una ciència per al coneixement del passat.

Bibliografia

DD.AA. (1987). *Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, p. 23-24.

FAUQUET, Josep (1999). *Informe de les intervencions arqueològiques dutes a terme al jaciment de Veral de Vallmora, (Vinya del Sr. Mas). Campanya de sondeigs. Campanya de delimitació. Campanya d'excavació, maig-juny de 1999.*

EL PROJECTE DE MUSEÏTZACIÓ I ADEQUACIÓ DEL JACIMENT PER A LA VISITA PÚBLICA

La posada en valor i l'adequació per a la visita pública d'un jaciment arqueològic pot oferir diferents intensitats d'intervenció, en funció de la disponibilitat de mitjans i del cost econòmic de la producció, factors que també incideixen en la quantitat i en la qualitat dels recursos expositius i comunicatius que s'hi poden utilitzar. Normalment les limitacions pressupostàries ens fan definir una proposta que s'ajusti als objectius operatius bàsics del projecte que permetin la presentació al públic visitant i el coneixement general del jaciment i del discurs expositiu.

Evidentment, tots els conceptes desenvolupats en els diferents programes del pla director i en els projectes complementaris respectius han estat fonamentals per a l'elaboració del pla de museïtzació, la implementació i l'execució del qual ha suposat la participació d'un equip interdisciplinari i pluridisciplinari de professionals de diferents camps.

El projecte original consta de tres volums o apartats. El primer tracta de diferents aspectes museogràfics generals i intenta ser al més concret possible pel que fa a la concepció, al disseny i al desenvolupament del programa de visita i de l'itinerari del jaciment. Tot seguit, desenvolupa un estudi detallat d'aquells elements que es volen museïtzar, parant atenció especial a la reconstrucció *in situ* de les rèpliques de les dues premses de biga i a la secció constructiva de la coberta de la sala de premsat superior, que constitueixen, des del punt de vista museogràfic, els elements interpretatius més imponents (Martín i Oliveras, Bayés 2009). També s'hi defineix i s'hi estructura el discurs expositiu pel que fa als continguts, adaptant-los al recorregut i a les diferents estacions o punts d'observació-informació.

En el segon volum es fa l'estudi arquitectònic dels recursos, sobretot quant a la selecció de materials, i també de les solucions tècniques per formalitzar el recorregut proposat, que s'ajusta a les necessitats de l'itinerari previst, al discurs expositiu i a la normativa vigent en matèria constructiva i obra civil.

Finalment, el tercer volum es refereix a la proposta de disseny i a la producció dels recursos museogràfics d'imatge i comunicació que s'han de desenvolupar per a la implementació de la presentació: s'hi treballa la imatge institucional (logotip i eslògan), amb els seus usos i aplicacions pràctiques, els recursos materials i els elements de senyalització (direccional i plafons explicatius), els recursos d'informació complementària (plànol i guia bàsica), així com d'altres materials de base per a la difusió (banderoles, pòsters, tríptics, etc.).⁹

DEFINICIÓ DEL PROGRAMA DE VISITA I RECORREGUT DEL JACIMENT

Per definir el programa de visita s'han tingut en compte els elements formals que caracteritzen el jaciment i que, en certa manera, condicionen l'itinerari i que impliquen el desenvolupament de tota una sèrie de solucions tècniques d'adaptació del recorregut. Aspectes com el gran desnivell topogràfic suposen la necessitat d'adaptar-lo a la circulació de persones amb mobilitat reduïda; el fet que presenti un arrasament molt pronunciat en determinades zones i en d'altres una superposició d'estructures molt marcada amb un ventall cronològic molt ampli fa que no es conservin totes les de cap fase constructiva completa, circumstància que, al mateix temps, dificulta la continuïtat d'un discurs cronològic i/o estructural. Aquests són factors que ens han condicionat a l'hora de prendre decisions. El primer

Barcelona: dipositat al Servei d'Arqueologia, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya (inèdit).

FAVRE, Georges; MAYER, Marc; RODÀ, Isabel (1997). *Inscriptions Romaines de la Catalogne IV Barcino*, Paris, p.102-105.

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2003). *CELLA VINARIA Pla Director 2003-2007 (Avantprojecte Bàsic i Resum Executiu)*. Teià: dipositat a l'Ajuntament de Teià (inèdit).

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2004). *CELLA VINARIA Pla Director 2003-2007 (Projecte Bàsic i Executiu)*. Teià: dipositat a la Diputació de Barcelona i a l'Ajuntament de Teià (inèdit).

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2006). *CELLA VINARIA Projecte Museològic 2006*. Teià: dipositat a l'Ajuntament de Teià (inèdit).

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2008): "Parque Arqueológico CELLA VINARIA (Teià-Maresme-Barcelona): Un gran laboratorio de Arqueología Experimental". A *Preactas del II Congreso Internacional de Arqueología Experimental* celebrat a Ronda els dies 26, 27 i 28 de novembre de 2008. Ronda, Málaga, p. 120-123.

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2009). «Parc Arqueològic CELLA VINARIA (Teià-Maresme-Barcelona) Descobrint el celler romà de Vallmora». A: Prevosti, Marta; Martín i Oliveras, Antoni (ed.), *El Vi Tarraconense i Laietà. Ahir i Avui. Actes del Simposi celebrat a Tarragona i Teià els dies 9 i 10 de maig de 2007*. Tarragona: ICAC, p.190-213.

⁹ Cal recordar que la proposta global de disseny i producció de recursos museogràfics d'imatge i Comunicació del projecte original fou desestimada per decisió política i tècnica imposada, aliena a la direcció tècnica i científica del Projecte CELLA VINARIA.

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2010a). "Cella Vinaria archaeological park (Teià-Maresme-Barcelona). A great experimental archaeology laboratory". A *The Thirty First Annual Conference of the Theoretical Archaeology Group. Abstract Book. 17th-19th December 2009. Durham University. Durham. Regne Unit, p. 50.*

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2010b). «Parque Arqueológico CELLA VINARIA (Teià-Maresme-Barcelona): Un gran laboratorio de Arqueología Experimental». A: *Actas del II Congreso Internacional de Arqueología Experimental celebrado en Ronda los días 26, 27 y 28 de noviembre de 2008. Ronda, Málaga, (en premsa).*

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; NIEVES, Fernando; SIERRA, Leticia (2007). *Parque Arqueológico CELLA VINARIA. Programa Museològic i Museogràfic. Projecte de Museïtzació i Adequació per la Visita Pública del Jaciment Vitivinícola Romà de Vallmora (Teià-Maresme), 3 Volums, Barcelona: dipositat a la Diputació de Barcelona i a l'Ajuntament de Teià (inèdit).*

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; NIEVES, Fernando; SIERRA, Leticia (2010). «Parque Arqueológico CELLA VINARIA-Yacimiento vitivinícola romano de Vallmora (Teià-Maresme-Barcelona): Un proyecto de investigación aplicada a la musealización». A: *Actas del V Congreso Internacional de Musealización de Yacimientos Arqueológicos celebrado en Cartagena los días 24 al 27 de noviembre de 2008. Cartagena, p.171-183 (en premsa).*

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; RODÀ, Isabel; VELASCO, Carlos (2007). «CELLA VINARIA de Vallmora (Teià, Barcelona). Un modelo de explotación vitivinícola intensiva en la Layetania, Hispania Citerior (s. I a.C.- s. V d.C.)». A: *Revista HISTORIA ANTIQVA 15, Journal of the International Research Centre for Archaeology: Actes del International Archaeological Symposium «Viticulture and Olive Growing from Prehistory to the Middle Ages» celebrat a Pula (Croàtia) l'any*

que s'havia de definir, doncs, era el fil conductor del discurs expositiu i aquest no podia ser altre que l'únic element que està present i és comú en l'espai i en el temps: EL VI. Per tant, aquest ha constituït l'eix central del discurs i, en conseqüència, també de les aplicacions museogràfiques per a la presentació del jaciment.

Una vegada analitzades les diferents possibilitats, el recorregut s'inicia seguint el sentit de les agulles del rellotge per les diferents rampes i passeres. Es parteix de la cota inferior, situada a peu de carrer, i se circula mitjançant una sèrie de rampes, formalitzades amb fusta tractada sobre solera de formigó o amb paviment de formigó activat, fins a les plataformes dels catorze punts d'observació-informació que haurien de disposar de plafons de senyalització direccional i informativa propis, col·locats estratègicament per tal de poder observar des del mateix angle de visió les diferents estructures del jaciment que volem mostrar.

La senyalització informativa de cadascuna de les estacions ens ha de permetre, mitjançant un discurs intel·ligent, desenvolupat amb il·lustracions interpretatives i amb textos bàsics, explicar de manera seqüencial el jaciment i l'ús i la funcionalitat dels diferents àmbits i estructures, seguint un fil conductor cronològic, encara que no ordenat necessàriament, que d'una manera indirecta ens informi de les tècniques i dels processos productius del vi en època romana. Aquesta narració va d'allò que és més general a allò que és més concret i el recorregut pel jaciment ens serveix d'excusa per descobrir a cada punt un o diversos processos vitivinícoles d'època romana.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES I DE CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ

En aquest apartat es defineixen les estructures i els elements arqueològics que s'han de restaurar i/o reconstruir per a la presentació i per fer comprensible el jaciment al públic visitant:

- Reintegració de murs i paviments fins a la màxima cota de conservació, per tal de fer comprensibles els diferents àmbits i estructures documentades.
- Reconstrucció *in situ* de dues premses romanes de biga amb diferents sistemes de maniobra, localitzades a la sala de premsat superior.
- Reconstrucció de la secció constructiva de coberta romana.
- Adequació i reposició dels *dolia* originals conservats, instal·lació de rèpliques als llocs on hi hagi constància arqueològica de la seva existència i posicionament dels casquets superiors per indicar sobre el terreny possibles alineacions.
- Reproducció de rèpliques esquelètiques a la zona dels tres enterraments tardoantics.

Totes aquestes actuacions i intervencions han estat prèviament plantejades i planificades com un exercici de màxim rigor científic en la línia de les darreres tendències de la recerca aplicada i de l'arqueologia experimental (Martín i Oliveras, 2008, Martín i Oliveras, Sierra 2010 a, Martín i Oliveras, Sierra 2010 b).

OBRA CIVIL

Es defineixen els recursos tècnics bàsics i els elements d'ordenació urbanística i arquitectònica que s'han de formalitzar i instal·lar per permetre una visita còmoda i adequada del jaciment i el parc arqueològic, segons els preceptes definits pel programa de visita, la dinàmica del recorregut i l'itinerari previst.

PROPOSTA MUSEOGRÀFICA D'IMATGE I COMUNICACIÓ

Tracta dels recursos museogràfics bàsics d'imatge i comunicació que s'han de desenvolupar per explicar correctament el discurs museològic que volem transmetre al públic visitant. L'ús d'una imatge institucional sòlida ens permet crear una referència clara i ben definida des del punt de vista visual, que reculli les característiques principals del projecte. Per això, es va desenvolupar una proposta de logotip nominatiu amb el nom complet en llatí del celler romà, la *CELLA VINARIA*, així com un logotip més conceptual a mode de segell o símbol d'identitat que definís perfectament la temàtica principal del parc arqueològic. L'eslògan institucional proposat, «Descobreix el celler romà...», es va concebre amb la idea de crear expectativa en el visitant i de transmetre-li que l'experiència que viurà durant la visita del Parc Arqueològic *CELLA VINARIA* és única, original i genuïna, i se'l convida a formar part d'aquest projecte i de tots els seus avenços i descobriments, (Martín i Oliveras, Sierra 2010).¹⁰

CONCLUSIONS

Totes les actuacions i intervencions descrites en aquest article s'inscriuen dins d'una dinàmica d'acció continuïsta en la investigació, com a conseqüència del desenvolupament d'un programa de recerca aplicada que permeti, a partir de l'excavació, el registre, la documentació, l'anàlisi, la interpretació de dades i l'experimentació, el desenvolupament de nous recursos expositius i de presentació que enriqueixin la visita del Parc Arqueològic *CELLA VINARIA*, dotant-lo de noves infraestructures i activitats relacionades amb el context històric i sociocultural del jaciment i, en especial, amb la recerca i l'estudi del vi a l'antiguitat, a fi i efecte de fomentar-ne el coneixement, la difusió i la divulgació.

2006, Brijuni-Medulín, p.195-205.

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; VELASCO, Carlos; ARCOS Roser (2007). *Memòria de les intervencions arqueològiques al jaciment de Verat de Vallmora (Teià-Maresme) 1999-2005*.

Barcelona: dipositada al Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Generalitat de Catalunya (inèdita).

MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; BAYÉS, Ferran (2009). «*CELLA VINARIA de Vallmora (Teià-Maresme-Barcelona) Estudi per la reconstrucció de dues premses romanes*». A: Prevosti, Marta; Martín i Oliveras, Antoni (ed.), *El Vi Tarraconense i Laietà. Ahir i Avui. Actes del Simposi celebrat a Tarragona i Teià els dies 9 i 10 de maig de 2007*. Tarragona: ICAC, p. 214-248.

RODÀ, ISABEL, (1975). «La gens *Pedania* barcelonense». A: Revista *Hispania Antiqua* V, p. 223-268.

RODÀ, Isabel; MARTÍN I OLIVERAS, Antoni; VELASCO, Carlos; ARCOS, Roser (2005). «Personatges de Barcino i el vi Laietà. Localització d'un *fundus dels Pedanii Clementes* a Teià (El Maresme) a partir de la troballa d'un *signaculum* de plom amb inscripció. (s. II dC)». A: *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, QUARHIS 1, Barcelona: MHCB, p. 46-57.

UNTERMANN, J. (1993). «Los etnónimos de la *Hispania Antigua* y las lenguas prerromanas de la Península Ibérica». A: ALMAGRO, M.; RUIZ, G. (eds.) *Paleoetnología de la Península Ibérica*, Madrid, p. 19-33.

YUNÉN, Rafael Emilio (2004). *¿Museología Nueva? ¡Museografía Nueva!* Presentación en el Museo de Arte Moderno dentro del Ciclo de Conferencias «Cartografía de Ideas», Santo Domingo, República Dominicana.

¹⁰ vegeu nota anterior.